

Byggnadsminnesförklaring av Bååtska palatset, kv. Måns Bock 5, Blasieholmen, Norrmalm, Stockholm

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen m m (KML) Bååtska palatset för byggnadsminne.

Skyddsbestämmelser

För Bååtska palatset gäller följande skyddsbestämmelser:

1. Byggnaden får inte rivas.
2. Byggnaden får inte till sitt yttre förändras.
3. I byggnaden får inte sådana åtgärder vidtas som medför ändringar i stomme. Härmed avses byggnadens grundmurar, tegelmurar, bjälklag samt takkonstruktioner.
4. I byggnaden får inte sådana åtgärder vidtas som medför ändring av planlösning. Härmed avses samtliga våningsplan inklusive den oinredda vinden. Planlösningen i källaren under gården omfattas däremot inte av skyddsbestämmelser.
5. I byggnaden får inte sådana åtgärder vidtas som medför ändring av fast inredning. Tekniska och sanitära installationer i kök, badrum m.m. omfattas dock inte av skyddsbestämmelser.
6. Förgården med staket mot Blasieholmsgatan får inte bebyggas eller på annat sätt förändras.
7. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhåll skall utföras med traditionella material och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Motivering för byggnadsminnesförklaringen

Bååtska palatset är ett av Stockholms bäst bevarade 1600-talspalats. Palatset är ett av de förnämsta byggnadsverken från den svenska stormaktstiden men har också

en rik historia som Frimurarnas stamhus sedan 1870-talet varvid unika, stilimiterrande ordenssalar tillfördes.

Historik

Tomten donerades 1650 av drottning Christina till riksskattmästare Seved Bååt. Efter ritningar av Nicodemus Tessin d.ä. lät han 1662-69 uppföra ett trevåningspalats med två framspringande flyglar i sydväst och sydost vilka omgav en entrégård.

Knappt färdigt eldhärjades palatset. Vid reparationen, utförd av dåvarande ägaren riksamiral Gustaf Stenbock, erhöll ett flertal rum praktfulla stucktak av Carlo Carove. Andra typiska barockinslag är den kryssvälvda bottenvåningen med praktfull kolonnförsedd entréhall och det angränsande monumentala trapphuset med arkadförsett schakt.

I början av 1700-talet ersattes det dittillsvarande höga karolinska taket av låga brutna tak. Samtidigt förverkligades de två triangulära gavelkrön som ursprungligen projekterats av Tessin.

Ända fram till 1800-talet början var palatset i varierande grad uthyrt till främmande länders beskickningar. Den första fylliga beskrivningen av byggnaden gjordes på 17400-talet under Louis de Geers ägarperiod. Det stora 1½ våningar höga centralrummet (Oscarssalen) var då entresolerat. Det övre rummet tjänade som katolskt beskickningskapell. Vidare framgår av beskrivningen att personal och kök var lokaliserade till bottenvåningen. Våningen på 1 tr användes av herrskapet och de främsta gästerna. Översta våningen togs till största delen i anspråk av barnen och deras tillsyn. I flyglarna hade samtliga etage kök utom de som ingick i herrskapets bostadsvåning. Etagevåningarna kunde också användas som separata lägenheter.

På 1790-talet och 1800-talets början gjordes vissa förändringar av inredningen företrädesvis i gustaviansk stil. Om detta vittnar väggbeklädnader, dörrromfattningar, trymåer etc. På 1800-talets mitt och under palatsets sista decennier i privat ägo fungerade det som ett förnämt hyreshus med ett antal självständiga lägenheter.

År 1874 köpte Frimurarorden palatset och gjorde det till sitt stamhus i Sverige. Därefter utfördes ombyggnadsarbeten som slutfördes 1877. Arkitekter var J.E. Söderlund, som avled 1875, och hans efterträdare Emil Viktor Langlet samt F.W. Scholander, vilken huvudsakligen hade inflytande på interiören. Två stora flyglar med ordenssalar uppfördes i nordväst och nordost, vilka förenades med en tvärställd länga. Arbetena innebar för övrigt viss förnyelse av byggnadens snickerier. Främst den romerskt betonade Johannessalen med kolossalkolonner och stjärnbestrött himlavalv samt den katedralinspirerade treskeppiga Riddarsalen i gotisk stil med knippepelare och kryssvalv, allt mycket illusoriskt utfört, bl.a. i papper-

maché och stuck. Slutligen uppsattes ett grindförsett gjutjärnsstaket mellan entrégården och Blasieholmsgatan.

På den norra delen av tomten som sluttade ner mot sjön (Nybroviken) och som kantats av en etappvis förkovrad uthusbebyggelse lät orden 1909-11 uppföra Strand hotell efter ritningar av Oskar Ludvig Peterson. Även ordenshuset omfattades i viss mån. Den kringbyggda gården grävdes ut, försågs med källare och byggdes över med en lanterninförsedd bankettsal. Förbindelse etablerades mellan de bägge byggnaderna så att hotellets köksfunktioner kom palatsets festsalar till godo.

Under arkitekt Erik Lundbergs och professor Sigurd Curmans ledning, genomfördes under åren 1921-1933 restaurering och komplettering av vissa interiörer på 1 och 2 tr i gamla palatset. 1947 inrättades huvudhissen, den första av totalt tre hissar. 1948 fasadrenoverades byggnaden. 1983 skedde en renovering av delar av palatset efter ritningar av arkitekterna Gunnar Bergentz och S.B. Krebs: Hiss installerades mellan källare och bv, upprustning utfördes av expeditionslokalerna i sydvästra flygelns bottenvåning och i nordvästra flygeln inreddes kökslokaler sedan Strand hotell avstyckats 1982. Lägenheter i sydöstra flygeln rustades upp och erhöll modern standard. Även delar av källarplanet rustades upp och inreddes till sammanträdeslokaler, museum och biblioteksmagasin. Ny maskincentral för fjärrvärme anlades under bankettsalen. Nytt trapphus med hiss inrättades i den förenande norra längan. På 1990-talet och omkring 2000 har exteriören och delar av interiören renoverats och även rekonstruerats.

Bakgrund

Redan 1972 anmälde Riksantikvarieämbetet till inskrivningsmyndigheten att fråga väckts om byggnadsminnesförklaring av Bååtska palatset. Ärendet överfördes 1976 till Länsstyrelsen och har sedan varit vilande. Frågan återupptogs i samband med ett upprustningsärende 1993 varvid Frimurare Orden skriftligen godtog en byggnadsminnesförklaring av palatset.

På uppdrag av Länsstyrelsen har Stockholms Stadsmuseum utarbetat skyddsbestämmelser för palatset. Dessa har godkänts av Svenska Frimurare Ordens Drätseldirektorium den 26 augusti 2003.

Upplysningar

Länsstyrelsen lämnar utan kostnad för ägaren råd och anvisningar i fråga om vård och underhåll.

Länsstyrelsen kan, om det finns särskilda skäl, lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs.

Länstyrelsen vill erinra om att för byggnadsminnet gäller, förutom skyddsbestämmelserna, det som i plan- och bygglagstiftningen stadgas för kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Stockholms län, se bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Mats Hellström. I beslutet har även deltagit länsantikvarie Ann-Charlotte Backlund och länsassessor Leif Dufwa samt 1:e antikvarie Gunilla Pagès, föredragande.

Mats Hellström

Gunilla Pagès

Bilaga

Besvärshänvisning

Kopia till

Riksantikvarieämbetet

Stockholms stadsmuseum

Byggnadsnämnden i Stockholm (med lagakraftsbevis)

Inskrivningsmyndigheten (med lagakraftsbevis)

Akten (med lagakraftsbevis)

Kulturmiljöenheten (med lagakraftsbevis)

Byggnadsminnesregistret

Juridiska enheten (LD)